

anstälts vid 1937 års början på den då 26 kilometer långa linjen Rydaholm-Grisabo. Han var vid sin pensionering i oktober 1974 landets siste motorcykelåkande lantbrevbärare.

Till Rydaholm flyttades i maj 1971 den lantbrevbäringslinje som hade utgått från Horda. Poststationen där drogs då in. Det lilla inlämningspostställe som fanns under en övergångstid i Horda upphörde med verksamheten vid den omorganisation som gjordes av lantbrevbäringen från Rydaholm i samband med Elmgrens avgång.

Centralisering av postal verksamhet har medfört många justeringar av organisationen efter hand. Kanske det blir flera. Allt är föränderligt. För närvarande (oktober 1984) finns det ett tiotal anställda vid postkontoret i Rydaholm, som leds av postmästare Axel Aronsson. Till sin hjälp har han postkassörerna Vera Aronsson, Inger Melkestam och Elsie Karlsson, stadsbrevbäraren Viola Haglund, lantbrevbärarna Rune Velander, Tage Lejon och Britt Karlsson med vikarierna Arnold Karlsson och Thurit Andersson. Meta Petersson är lokalvårdare och svarar dessutom bl a för hämtning av firmapost.

Något om posten

i Rydaholm

I ett brev den 22 december 1873 till postmästaren i Värnamo och undertecknat av generalpostdirektör Wilhelm Roos hette det bland annat att en ny gångpost skulle "åvägbringas" mellan Woxtorps poststation och Rydaholms kyrka genom Gällaryds socken. Kronolänsmannen A P Dahl i Gällaryd tecknade kontrakt om denna post, men det framgår inte av handlingarna vem som gick med den för hans räkning, än mindre hur mycket denne okände "underentreprenör" skulle få i ersättning. Sannolikt var det lägre än Dahls egen ersättning från postverket.

Gångposten började med 1874 års ingång med två turer fram och åter varje vecka och samtidigt inrättades en poststation vid Rydaholms kyrka med komministern C Granstrand som föreståndare. Denne fick 100 kronor om året för sitt bestyr med poststationen.

För gångtiden från Gällaryds samtidigt nyinrättade poststation med kronolänsmän Dahl som föreståndare till Rydaholms poststation beräknades tre timmar. Tiden baserades på ett ursprungligen felaktigt angivet avstånd av 2 1/16 mil. Det visade sig efter kontrollmätning vara 2 5/8 mil och tidtabellen justerades härefter.

Felaktigheten baserades på det antagandet att komminister Granstrand bodde på bostället Grankärr, ca 1/2 mil norr om Nederleds gästgivaregård, eftersom komministertjänsten var förenad med detta boställe. I själva verket bodde han emellertid på hemmanet Nederled Storgården, helt nära Rydaholms kyrka, ungefär 700 meter norr om Nederleds gästgivaregård, och där fanns också poststationen.

Antagandet var inte helt felaktigt, för Granstrand bodde fram till den 1 maj 1874 i Rydaholms prästgård, "belägen ca 500 alnar från Nederleds gästgivaregård der hästombyte för postdiligensen sker". Under de första fyra månaderna hade diligenspostiljonen avlämnat och mottagit posten på prästens rum. Men från den 1 maj hade prästen sex gånger i veckan begett sig till gästgivaregården och hämtat posten. Detta stämmer nu inte överens med de ursprungliga planer som nämndes inledningsvis, d v s att kronolänsmannens postbud skulle bära posten till Rydaholm. Där om skrev Granstrand den 20 februari 1875 att han inte tilltrött sig "böra utväxla Rydaholmsposten på den onaturliga linjen Rydaholm-Gällaryd och Woxtorp." Det innebar dock inte att gångpostlinjen blev outnyttjad, men han undvek att använda den för den avgående posten. Den till fots gående postföraren kom regelbundet två gånger i veckan till prästen under sin långa och mödosamma vandring. Diligenslinjen medgav en snabbare förbindelse, något som Granstrand exemplifierade på följande sätt:

"Af handlingarna vill det synas, som om all post till och från Rydaholm skulle gå på den nya linjen Woxtorp-Gällaryd-Rydaholm, en linje desto mera onaturlig som diligens så nära anlöper stationen. Med begagnande af denna linje skulle, för att anföra ett exempel, ett bref, som inlemnades i Rydaholm Onsdag em, först på Lördagen kl 12 derifrån afgå och på Söndagen i Woxtorp komma i förbindelse med diligenslinjen, då åter genom utväxling directe samma bref redan på Thursdagen komme i förbindelse med diligenslinjen. Att Rydaholm med 73 1/4 hemman och med en befolkning af öfver 3500 personer kräver en sådan förbindelse med diligenslinjen, som, då den just genomlöper orten, är den naturliga, ligger för öppen dager".

Granstrand bedömde gångpostlinjen som onödig utom för kronolänsmannens tjänsteförsändelser och avslutade sitt brev med en anhållan om att få 25 öre per gång som han inställde sig för att utväxla post med diligensen. Postmästare Frans Oskar Wallander i Värnamo förordade bifall till denna anhållan med motivering att en avväg för diligensen "på det smala och under vissa årstider för Diligensen nästan ofarbara vägstycket" skulle kosta minst den dubbla summan. Han ansåg inte heller att postiljonen skulle lämna diligensen och gå med posten på denna vägsträcka och därigenom lämna diligensen "obevakad vid en större och mycket trafikerad Gästgifvaregård, der ymnig utskänkning eger rum och oordningar ofta nog inträffa".

Nu ville poststyrelsen lösa frågan så att poststationen flyttades till Nederleds gästgivaregård och rådgjorde för den skull med landshövdingen i Jönköping. Denne svarade emellertid

"att då öfverallt inom länet den önskan uttalats, att poststationerna måtte förläggas, så vidt möjligt, vid sockenkyrkan eller i dess omedelbara närhet, samt någon besparing för postverket icke torde kunna påräknas genom poststationens förflyttning till Nederled, hvarest lämplig och till befattningens öfvertagande villig person för öfrigt icke finnes att tillgå, Kongl. Majt:s Befallningshafvande anser sig icke kunna förorda stationens förflyttning, hvarigenom allmänt missnöje skulle inom socknen förorsakas. En i närheten af diligenslinjen boende Garfvare, A Larson, har visserligen erbjudit sig att öfvertaga poststationen, men då han icke till befattningen kan anses så passande, som den nuvarande innehafvaren, samt han dessutom betingat sig ett arfvode af minst tvåhundra kronor, eller dubbelt så mycket som den nuvarande föreståndaren åtnjuter, torde detta anbud icke förtjena uppmärksamhet".

Ofta tog poststyrelsen hänsyn till landskansliernas yttrande, men i detta fall blev lösningen den att Carl Granstrand ersattes som poststationsföreståndare av garvaren Albrecht Larsson, och Rydaholms poststation flyttades från hemmanet Nederled Storegård till Larssons bostad i gästgivaregårdens närhet och alldeles utmed diligenslinjen. Därmed hamnade poststationen på sin tredje plats sedan inrättandet den 1 januari 1874.

Vi gör nu ett kliv framåt i tiden på 13 år. En skrivelse från postinspektör Boström i Göteborg till poststyrelsen den 2 augusti 1888 med påpekande att namnförväxling mellan Rydboholm och Rydaholm ofta förekom lämnades utan åtgärd av poststyrelsen. Men två år senare skrev poststationsföreståndare John Larson vid den förenade post- och järnvägsstationen i Rydboholm till postinspektionen i Göteborg och erinrade om "det obehag och den förväxling af postförsändelser, som dagligen eger rum mellan poststationerna Rydboholm och Rydaholm".

Nu hjälpte det och från den 1 oktober 1890 fick poststationen namnet Nederled. Albrecht Larsson fick därmed en ny datumstämpel. Drygt tre år senare begärde han att få sin årslön höjd från 200 till 300 kronor. Han hade då varit i tjänst i 20 år mot den ursprungligen avtalade ersättningen. Det ville poststyrelsen inte gå med på och uppdrog åt honom att skaffa en person som var villig att sköta arbetet mot oförändrad ersättning. Den 19 november meddelade han postmästaren i Värnamo att "uppdraget slagit fel", men några dagar senare fick postmästaren i Värnamo ett prydligt brev jämte ett åldersbevis från Frans Johansson, som åtog sig poststationsföreståndarebefattningen för 200 kronor om året. Då skyndade sig Larsson att "som hastigast underrätta att till följd af åtskilliga personers bemedlande åtager mig Poststationens skötande för 200 kr per år". Ytterligare några dagar senare meddelade Larsson i ett brev till postinspektionen i östra distriktet att

"den person som nu erbjudit sig eller blifvit erbjuden att öfvertaga Poststationen i Nederled är för några veckor sedan anländ från Stockholmstrakten och öfvertagit en Rest af ett gammalt handelslager af förre innehafvaren som ledsnade vid affären men hade ett år kvar på hyreskontraktet i en gammal krogbyggnad".

Vad som påverkade poststyrelsens ställningstagande är okänt, men Larsson fick behålla sin poststation. Men den 22 mars 1899 skrev han till postmästaren i Värnamo att han till följd av hög ålder inte ansåg sig längre kunna sköta den. Han föreslog mejeristen C O Svensson till efterträdare. Men några ordsbor skrev samtidigt till postmästaren och föreslog att Frans Johansson skulle bli poststationsföreståndare. Det sistnämnda förslaget tilltalade postmästaren och poststyrelsen accepterade det. Därmed satt den av Larsson underkände "mannen från Stockholmstrakten" vid rodret från den 1 juli 1899. Han planerade för framtiden och när järnvägen mellan Borås och Alvesta började byggas såg han till att han kunde komma nära denna med sin affärsrörelse. Han lät uppföra ett hus i närheten av järnvägsstationen och flyttade dit i mitten av september 1902. Med honom flyttade också poststationen, men han fick ändå inte behålla

sitt postarbete så länge till. När järnvägen togs i bruk för allmän trafik den 23 december 1902 förenades poststationen nämligen med järnvägsstationen och stinsen blev dess nye föreståndare. Samtidigt ändrades poststationens namn från Nederled till Smålands Rydaholm.

Stins och ny postchef blev O V Gustafson. I samband med hans ansökan i november 1904 om att få årsarvodet, 360 kronor, höjt, anförde han bland annat följande:

"Som det väl synes anmärkningsvärt att rörelsen å poststationen Smålands Rydaholm så betydligt överstigit rörelsen å förut på platsen befintliga poststationen Nederled beder jag att till belysande av detta förhållande få anföra, att genom tillkomsten av Borås-Alvesta järnväg ett helt nytt större samhälle uppstått här å platsen, bergsverksindustrier i större skala samt sågverks- och synnerligast handelsrörelsen på denna korta tid minst fördubblats".

Det är svårt att veta om stinsen bedömde situationen helt opartiskt i sin naturliga strävan efter högre ersättning för arbetet med postgöromålen, men det är känt att järnvägarna ofta medverkade till att samhällen blomstrade snabbt.

En följd av ökad trafik blev trängsel i järnvägsstationen. Det gick inte att förena post- och trafikgöromål i längden och år 1938 skildes post och järnväg åt. Poststationen flyttades till Västra Storgatan 5. Nio år senare statushöjdes den till en s k postexpedition och år 1972 flyttade den till modernare lokaler vid Centralplan.

Den 1 maj 1968 ändrades poststationens namn så att prefixet Smålands föll bort. Sedan dess är postadressen 330 17 RYDAHOLM. Risken för tidigare förekommande förväxling med Rydboholm blev mindre när postnummersystemet infördes i maj 1968. Rydboholms poststation namnförändrades för övrigt till Viskafors 3 den 1 april 1969.

Rydaholm är numera central för lantbrevbäring inom ett förhållandevis stort område. Hushåll som tidigare betjänats av två mindre poststationer ingår i nätet, som sträcker sig på båda sidor om länsgränsen. De indragna poststationerna är Horda och Mistelås. Den sistnämnda inrättades samtidigt som Rydaholms församling fick sin första poststation, d v s i januari 1874 när kronobrevbäringen upphörde. Poststationen i Horda tillkom i stationshuset när järnvägen öppnades för trafik den 23 december 1902.

Ett försök att få ännu en poststation i området gjordes i november 1902, då folket i byarna väster om Rydaholm begärde en poststation i Hyggestorp eller Slättebrohult. De skulle i samband med järnvägens tillkomst mista den postlinje som fanns mellan Värnamo och Moheda och därigenom bli vanlottade i postalt hänseende. Diversehandlaren i Hyggestorp hade tack vare postlinjen kunnat förmedla åt dem den post som kom och skickades med postföraren. När postlinjen drogs in skulle de bli tvungna att färdas till endera poststationerna i Rydaholm eller Bor för att sköta sina postärenden.

Postinspektören i östra distriktet var kallsinnig till önskemålen, sedan såväl ortens kronolänsman som postmästaren i Värnamo hade avstyrkt framställningen. Länsmannen tyckte att de sökande kunde vara utan postlinjen. Få av dem, uppgav han, hade någon nämnvärd korrespondens, och minst 30 av dem som skrivit under framställningen var torpare eller på annat sätt lydande under Eds gård, där de lätt kunde få posten genom att ägaren dagligen hade postbud i Bor.

Däremot ville man gärna hjälpa några av de sökande genom att förlänga lantbrevbäringslinjen som gick mellan Lagan och Yxkull-sund. Den kunde sträckas ut förbi Nyagärde, Hyggestorp, Bertilsbo, Räfsebo och Böttemåla till Gässhult. Det tyckte postmästaren i Värnamo var bra men tanken förverkligades inte därför att postinspektören i södra distriktet ansåg att lantbrevbäringslinjen från Lagan borde behållas i sin dåvarande sträckning. Dessutom anfördes att en ny väg skulle anläggas från Yxkull-sund över Hyggestorp till Horda under den närmast följande tiden.

Poststyrelsen tog ställning till ärendet den 5 juni 1903 och beslöt att det inte skulle föranleda någon åtgärd. De stora förhoppningarna på en poststation i Hyggestorp grusades och många av dem som tidigare kunnat utnyttja postlinjen mellan Värnamo och Moheda fick färdas långt för att ordna postärendena.

Vid kommunalstämman i Rydaholm den 17 oktober togs post-ärendet upp igen. Nu begärde man en lantbrevbäringslinje mellan Rydaholm och Yxkull-sund, vilken enligt protokollet skulle bli till nytta för minst 1 200 personer.

Postinspektionen i östra distriktet ville inte frångå sin tidigare uppfattning och poststyrelsen lämnade även den nya framställningen utan åtgärd.

Men skam den som ger sig. I samband med önskemål om förändrad postgång till Gällaryd behandlades frågan om lantbrevbäring mellan Rydaholm och Yxkull-sund på nytt. Poststyrelsen beslöt i mars 1905 på förslag av postinspektören i östra distriktet att inrätta en lantbrevbäringslinje från Rydaholm, dock utan anknötning till Yxkull-sund. Det blev en 20 kilometer lång ringlinje från Rydaholm över Upplid, Löpaskog, Hyggestorp, Räfsebo och lilla Ryd. Kronofjärdingsmannen Sven August Qvist blev den förste lantbrevbäraren på linjen. Hans ersättning var till en början en krona för varje tur.

År 1923 blev J E Jonasson lantbrevbärare på linjen, som senare reglerades för lättviktsmotorcykling och efter hand utsträcktes. När Nils Petersson tog över år 1955 var den 33 kilometer lång. Ökad postmängd och allt flera utsträckningar motive-rade att linjen reglerades för bilkörning. En översyn av post-distributionen gjordes och medförde att körsträckorna för lantbrevbärarna sinsemellan ändrades väsentligt år 1974.

Av andra skäl än indragning av en postföringslinje har lantbevbäringar efter hand inrättats från såväl Rydaholm som Horda och Mistelås. På sid 119 i boken "Kommunikation i Allbo" berättas om hur Mistelås fick sin första lantbrevbäring på nyåret 1910. En annan lantbrevbäringslinje i Mistelås var den som från 1931 års ingång fullgjordes av Reinhold Sandberg tre gånger i veckan på sträckan Mistelås-Rydaholm-Tagel-Sjuhult-Agnaryd-Kexås-Mistelås. Hans ersättning för det arbetet var kr 5:75 per tur och det skulle enligt kontraktet fullgöras med bil eller motorcykel.

Men det var inte Reinhold Sandbergs huvudsyssla, för han var poststationsföreståndare i Mistelås sedan november 1929. Han blev kvar vid sin befattning till poststationens indragning med mars månads utgång 1963, då han avgick med pension. Då avgick även lantbrevbäraren Hugo Karlsson på den södra linjen i Mistelås. En ny lantbrevbäring inrättades från Rydaholm som ersatte såväl poststationen som de båda lantbrevbäringarna. Hushållen i Tagel, Kexås, Gammalstorp och Kulle överfördes i samband därmed till en lantbrevbäringslinje från Moheda.

På den nytillskapade lantbrevbäringen från Rydaholm anställdes Stig Johannesson som dessförinnan var lådbrevbärare i Rydaholm. Han blev därmed arbetskamrat med Lennart Elmgren, som